

ОСНОВИ ПЛАНУВАННЯ

1. Принципи й види планування
2. Методи планування.

Важливою функцією будь-якого підприємства є планування його діяльності. Сутність планування складається в обґрунтуванні цілей і способів їхнього досягнення на підставі визначення комплексу завдань і робіт, а також визначення ефективних методів і способів використання ресурсів, всіх видів, необхідних для досягнення поставлених цілей. Тому в керуванні господарською діяльністю підприємства планування займає основне місце, визначаючи в собі організаційний початок усього процесу подальшого розвитку підприємства.

Планування - це процес визначення цілей, які підприємство припускає досягти за певний час, а також способи досягнення цих цілей.

Планування діяльності підприємства зводиться до розробки плану.

План – це конкретне завдання з певними вихідними даними, очікуваними результатами, що визначають способом їхнього рішення.

План діяльності підприємства дозволяє:

- оцінити практичні можливості для досягнення мети,
- забезпечити пошук кращих і більше ефективних шляхів досягнення мети,
- виявити зону впливу на виробництво потенційних негативних факторів і непередбачених наслідків,
- створити основу для визначення обсягів необхідних матеріально-технічних, енергетичних, сировинних і фінансових ресурсів.
- знизити ризик у прийнятті необґрунтованих управлінських рішень,

-здійснювати об'єктивний контроль за результатами господарської діяльності підприємства.

При цьому планування поєднує структурні підрозділи підприємства загальною метою, що дає можливість всім процесам однієї спрямованості та скоординованості, що дає можливість більш повно й ефективно використати існуючі ресурси, комплексно і якісно вирішувати різноманітні завдання керування.

Принципи планування – це основні вихідні положення, правила формування, обґрунтування та організації розробки планових документів.

- *цільової спрямованості,*
- *системності,*
- *безперервності,*
- *оптимальності використання всіх ресурсів,*
- *принцип еволюційного розвитку,*
- *принцип науковості,*
- *принцип пропорційності,*
- *принцип пріоритетності*
- *гнучкості*

Важливим принципом планування є вибір і обґрунтування цілей і результатів планування. Чіткі певні кінцеві цілі є кінцевим пунктом планування.

Можливо виділити п'ять основних цілей:

- *господарсько-економічні,* необхідні для забезпечення високої ефективності виробничої системи,
- *виробничо-технологічні,* які відображають функціональне призначення підприємства – випуск певної продукції певної якості,
- *науково-технічні,* тобто постійне прискорення науково-технічного прогресу, що матеріалізується в постійному поліпшенні продукції та відновленні технічної бази підприємства,

- *соціальні* – більш повне забезпечення матеріальних та духовних потреб працівників підприємства,
- *екологічні* – забезпечення виготовлення екологічно чистої продукції.

Ефективність і реальність планів значною мірою залежить від ступеня реалізації принципу системності. Цей принцип передбачає, що планування повинне охоплювати всі сфери діяльності підприємства. Системний підхід необхідно використати для обґрунтування та розгляду планових завдань на всіх рівнях керування.

За допомогою системного аналізу можна відповісти на наступні важливі питання, такі як:

- визначення цілей і їхня субординація,
- можливість визначення альтернативних шляхів і способів досягнення цілей, які відрізняються по складності, строкам реалізації.

Принцип безперервності позначає:

- підтримка безперервної планової перспективи,
- своєчасне коректування перспективних і поточних планів, виходячи з умов (внутрішніх та зовнішніх) факторів,
- взаємозв'язок довгострокових, середньострокових і короткострокових планів.

Принцип забезпечення оптимальності використання застосовуваних ресурсів. Використання ресурсів підприємства повинне орієнтуватися на потреби, умови та кон'юктуру ринку, інтенсифікацію виробництва.

Принцип еволюційного розвитку підприємства припускає урахування того, що виробничо-економічні процеси не відбуваються раптово і для їх впровадження необхідний певний період часу.

Принцип науковості – планові документи розробляються на підставі використання економічних законів розвитку і у планах відображаються науково обґрунтовані та оптимальні рішення на рівні підприємства.

Принцип пріоритетності - необхідність вибору пріоритетних напрямків у діяльності підприємства зумовлена вимогами ринку та обмеженістю ресурсів.

Принцип гнучкості – є частиною принципу безперервності і визначають здатність планів змінюватися залежно від непередбачених обставин, тому плани повинні складатися так, щоб у них можливо було вносити зміни.

Важною якісною характеристикою плану є його *збалансованість*, тобто необхідна і достатня кількісна відповідність між взаємозалежними розділами та показниками планів, реальність їх виконання. І головним показником є відповідність між потребами в ресурсах та їх наявністю.

2. Планування діяльності підприємства здійснюється за допомогою різних методів.

Класифікація методів планування приводиться в табл.1

Таблиця 1 Основні методи планування

Класифікаційні ознаки	Методи планування	Примітки
Вихідна позиція для розробки плану	- <i>ресурсний</i> (за можливостями) - <i>цільовий</i> (за потребами)	При монополії та слабкій конкуренції
Принципи визначення планових показників	- <i>екстраполяційний</i> (на підставі динаміки показників у минулому та ресурсів) - <i>інтерполяційний</i> (встановлюється мета для досягнення її в майбутньому і на її основі визначається тривалість планового періоду та планові показники)	При монополії та слабкій конкуренції В умовах конкурентної боротьби
Способи розрахунку планових показників	- <i>експериментально-статистичний</i> (використовуються фактичні дані за попередні роки, середні величини тобто - екстраполяція) - <i>факторний</i> (по окремих факторах, які спричиняють зміни цих показників) - <i>нормативний</i> (самий точний), на підставі прогресивних норм використання ресурсів	Для ринкових відносин для планування показників ефективності необхідна нормативна база
Погодженість ресурсів і потреб	- <i>балансовий</i> (розробка спеціальних таблиць-балансів, де показані всі напрямки використання ресурсів та їх джерела) - <i>матричний</i> (створення моделей взаємозв'язку між виробничими підрозділами та показниками)	Розробляються для різних видів ресурсів (матеріальних, трудових і фінансових)
Варіантність планів	- <i>одноваріантний</i> - <i>поліваріантний</i>	
Спосіб виконання розрахункових операцій	- <i>ручний</i> - <i>механізований</i> - <i>автоматизований</i>	